

**ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ
“ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ КУНИ”ДА
АМАЛГА ОШИРАДИГАН ПРОФИЛАКТИК
ТАДБИРЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ**

Мустофақулов Бобур Асрор ўғли

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси
Хуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти кафедраси
ўқитувчиси, капитан

Мамажонова Ойзодахон Хайрулло қизи

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси
Хуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти ихтисослиги
бўйича таълим олаётган 3-ўқув курси 322-ўқув гуруҳи
курсанти

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15341371>

ARTICLE INFO

Received: 28th April 2025
Accepted: 30th April 2025
Published: 5th May 2025

KEYWORDS

Хуқуқбузарликлар
профилактикаси, пайшанба кун,
“Хуқуқбузарликлар
профилактикаси кун”
жиноятчиликка қарши курашиш,
“Хуқуқбузарликлар
профилактикаси кун” чора-
тадбирлари.

ABSTRACT

Ушбу мақолада профилактика
инспекторларининг пайшанба
“Хуқуқбузарликлар профилактикаси кун”да
амалга оширадиган вазифалари, чора-
тадбирлари, профилактика кунини қандай
ташkil этиш йўллари ва пайшанба
“Хуқуқбузарликлар профилактикаси кун”да
амалга оширилидиган чора-тадбирларни
такомиллаштириш бўйича таклиф ва
тавсиялар ҳақида сўз юритилади.

Мамлакатимизда хуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш, жамоат тартибини сақлаш, уларни тубдан такомиллаштиришга қаратилган кенг қамровли ислохотлар изчил амалга ошириб келинмоқда. Бу йўналишда тегишли қонунчилик ва меъёрий-хуқуқий база шакллантирилиб, доимий равишда такомиллаштириб келинмоқда. Айниқса, хуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш борасида комплекс чора-тадбирлар амалга оширилиб, мамлакатда

хуқуқ-тартиботни таъминлашда ижобий натижаларга ҳамда криминоген вазиятни сезиларли даражада яхшилашга эришилди. Шу билан бирга, хуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширувчи давлат органларининг иш шакли ва услублари, энг аввало ахборот-коммуникация технологияларидан етарли даражада фойдаланилмаётганлиги сабабли ҳозирги кун талабларига тўлиқ жавоб бермайди.

Давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек “Ички ишлар органлари шундай ишлаши керакки, токи халқ давлатдан рози бўлсин. Айнан шу талаб тизимда амалга оширилган ва давом этиб келаётган ислохотларнинг асоси ва мақсади бўлиб хизмат қилмоқда. Халқ манфаатларига хизмат қилиш, чинакам

халқчил, халқпарвар бўлиш ички ишлар органлари фаолиятининг бош мезони бўлиб қолиши лозим".¹

Хуқуқбузарлик ва жиноятчиликни барвақт олдини олиш замон талабларидан бири бўлиб бормоқда. Шу боисдан ҳам, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 мартдаги "Хуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПҚ-2833-сонли қарори айнан ана шу муаммо ва камчиликларни бартараф этиб, хуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашишнинг замонавий ташкилий-хуқуқий механизмларини жорий этишни назарда тутди. Қарорга кўра, хуқуқбузарликларнинг самарали профилактикасини амалга ошириш давлат идоралари ва ташкилотларининг устувор вазифаси айнан қуйидагилар улар фаолиятининг асосий йўналишлари этиб белгиланди.

Жумладан:

– фуқароларнинг хуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини, шу жумладан аҳоли билан тўғридан-тўғри ва очиқ мулоқотни йўлга қўйиш, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Халқ қабулхоналари фаолиятида фаол иштирок этиш, фуқаролар мурожаатлари ва муаммоларига беписанд муносабатда бўлиш ва бюрократик ҳолатларга йўл қўймаслик орқали таъминлаш;

– хуқуқни қўллаш амалиёти ва қонунчиликни такомиллаштириш чораларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш орқали хуқуқбузарликларнинг, айниқса вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида олдини олиш ҳамда уларга чек қўйиш, шунингдек уларнинг содир этилиш сабаблари ва шарт-шароитларини аниқлаш, таҳлил қилиш ва бартараф этиш бўйича чора-тадбирларнинг самарадорлигини ошириш – идоралараро ҳамкорликни янада ривожлантириш, замонавий ахборот-коммуникация технологияларини, шу жумладан видеокузатув, электрон ҳисобга олиш ва ўзаро ахборот алмашиш, идоралараро маълумотлар базалари тизимларини профилактик ишларга кенг жорий этиш;

– жамоатчилик назоратини кучайтириш, ижтимоий ва давлат-хусусий шерикчилигини ривожлантириш, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари билан тўғридан-тўғри ҳамкорликни йўлга қўйиш;– амалга оширилаётган профилактика чора-тадбирларининг мазмунмоҳияти ва аҳамиятини, қонунийлик аҳволи ҳамда жиноятчилик даражаси ҳақидаги маълумотларни аҳолига етказиш масалаларида оммавий ахборот воситалари билан фаол ҳамкорлик қилиш, интернет бутунжаҳон ахборот тармоғи имкониятларидан кенг фойдаланиш, содир этилган хуқуқбузарликлар ва уларни бартараф этиш жараёни тўғрисида кенг жамоатчиликни тезкор хабардор қилиш;

– хуқуқбузарликлар профилактикаси самарадорлигини, шу жумладан хуқуқбузарликлар динамикаси, уларни содир этиш такрорийлиги, ижтимоий фикр, профилактик ишлар натижасидан фуқароларнинг қониқиш ҳосил қилиши ва аҳоли билан ҳамкорлик даражасини инобатга оладиган баҳолашнинг аниқ мезонларини жорий этиш;

– хуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича идоралараро дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда манзиллик, соҳавий ихтисослашув, ҳудудий ва бошқа ўзига хос хусусиятлар инобатга олинишини таъминлаш;

– ижтимоий муаммоларни ҳал этиш, биринчи навбатда аҳоли бандлигини таъминлаш, аёллар ва ёшларни ижтимоий фойдали фаолиятга жалб этишни фаоллаштириш, вояга етмаганларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш бўйича чора-тадбирларнинг самарадорлигини ошириш;

¹ <https://uza.uz/uz/posts/zbekiston-zhinoyatlar-soni-kam-b-igan-davlatlar-atorida-25-10-2019>

– ҳуқуқбузарликлар профилактикаси муаммолари бўйича комплекс илмий ва амалий тадқиқотлар ўтказиш, профилактик ишларни олиб боришнинг замонавий услубини жорий этиш;

Шунингдек, Қарорга кўра, ҳафтанинг ҳар пайшанба куни “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси куни” этиб белгиланди ва ушбу кунда қуйидаги тадбирларни амалга оширишга алоҳида эътибор қаратилмоқда: ҳуқуқбузарликларга муросасизлик маданиятини шакллантириш, ҳуқуқий нигилизмга барҳам бериш ва фуқароларнинг қонунга итоаткорлик хулқ-атворини оммалаштиришга қаратилган, шу жумладан ички ишлар органлари таянч пунктлари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва бошқа давлат идоралари ва ташкилотларида “очиқ эшиклар куни”ни ташкил этиш орқали тизимли чора-тадбирларни амалга оширишга; қонунийлик аҳволини ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича чора-тадбирларнинг самарадорлигини атрофлича муҳокама қилиш учун жойларда, биринчи навбатда криминоген вазият номақбул бўлган ҳудудларда фуқароларнинг сайёр қабуллари ҳамда давлат идоралари ва ташкилотлари вакилларининг аҳоли билан учрашувларини ташкил этишга; ижтимоий аҳамияти муҳим бўлган суд муҳокамалари бўйича сайёр суд мажлисларини ўтказишга; аҳоли турмушининг ижтимоий-иқтисодий шароитларини ўрганиш, ҳуқуқбузарлик содир этишга кўмаклашувчи шарт-шароитларни аниқлаш ва бартараф этиш мақсадида уйма-уй юришларни ташкил этишга; ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш бўйича кўрилаётган чора-тадбирлар ҳақида давлат идоралари ва ташкилотлари раҳбарларининг ҳисоботларини эшитишга; махсус телекўрсатув ва радиоэшиттиришларда давлат идоралари ва ташкилотлари вакиллари, жамоатчилик иштирокида жойларда жиноятчилик аҳволи, ҳуқуқбузарликлар содир этилишининг сабаб ва шарт-шароитлари, жиноятларни фош этиш ва айбдор шахсларни жавобгарликка тортиш бўйича ишларнинг натижаларини муҳокама қилишга;² ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш масалалари бўйича оммавий ахборот воситаларида, шу жумладан интернет бутун жаҳон ахборот тармоғида мақолалар, шарҳлар ва бошқа материаллар чоп этилишини ташкил этишга алоҳида эътибор қаратилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорининг қабул қилиниши мамлакатимизда мазкур соҳада олиб борилаётган ислохотларнинг дебочаси бўлиб, унинг алоҳида аҳамияти шундаки, ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга ошириш нафақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг, балки барча давлат идоралари ва кенг жамоатчиликнинг умумий вазифаси сифатида белгилаб берилганлигидир. Профилактика инспекторлари пайшанба “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси куни”да қуйидаги тадбирларни амалга оширилса мақсадга мувофиқ бўлар эди. Ушбу таклифлар қуйидагилар:

Биринчидан пайшанба куни профилактика инспекторларининг профилактик рўйхатида турувчи шахслар билан профилактик суҳбатлар олиб бориш.

Иккинчидан пайшанба куни ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш ва соғлом авлодни тарбиялаш мақсадида маҳалла ҳудудида спорт мусобақаларини ташкил этиш ва ўтказиш.

Учинчидан профилактика инспекторлари маҳалласи ҳудудида содир этилган жиноят бўйича мактабларга бориб маҳаллада содир этилган жиноятлар ҳақида хабар бериб ва қонунларга киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар бўйича ҳуқуқий тарғиботни олиб бориш.

² <https://lex.uz/docs/3141186> Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2833-қарори.

Тўртинчидан ҳар пайшанба куни биттадан уюшмаган ёшларни ишга жойлаштириш чора-тадбирларини олиб бориш.

Бешинчидан таълим муассасаларида масжид имоми билан биргаликда ёшларга ҳар хил диний оқимларга кириб кетишини олдини олиш мақсадида учрашувлар ўтказиш.

Олтинчидан ҳар пайшанба ижтимоий профилактика доирасида маҳалла раиси билан биргаликда яққа ёлғиз яшовчи кекса ёшдаги фуқароларнинг ҳолидан хабар олиш.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси жиноятларнинг олдини олиш, жиноят содир этилишининг олдини олиш ва жиноятлар содир этилганидан сўнг уларни тезда фош этиш ҳамда жавобгарликка тортиш мақсадида амалга ошириладиган комплекс фаолиятдир. Бу жараёнда "иссиқ изидан фош этиш" фаолияти, яъни жиноят содир этилгандан сўнг тезда унинг изларини аниқлаш, жиноятчиларни топиш ва уларнинг жавобгарликка тортилиши учун керакли чора-тадбирларни кўриш жуда муҳим аҳамиятга эга. Жиноятларнинг иссиқ изидан фош этиш фаолиятини амалга оширишда бир қатор муҳим жараёнлар мавжуд бўлиб, булардан бири жиноят жойида тезкор тергов ва текширув ишларини олиб бориш ҳисобланади. Жиноят жойида ўтказиладиган тезкор текширувлар ва тергов ишлари, жиноятчининг изларини аниқлашда асосий рол ўйнайди. Тезкор терговчи ва жиноятларни аниқлаш учун зарур бўлган асбоб-ускуналар (масалан, қиёсий таҳлил, портловчи моддаларнинг қолдиқлари, видеокамералар, кузатув камераларидан фойдаланиш) ёрдамида жиноятчи ва унинг излари тезда аниқланади. Жиноятларни иссиқ изидан фош этиш — бу жиноятни содир этган шахсни ёки гуруҳни тезда аниқлаш ва ушлаб олишга қаратилган фаолиятдир. Бу жараёндатда жиноят содир бўлгандан кейин қисқа вақт ичида амалга оширилади, шунда жиноятнинг излари ҳали янги ва жиноятчи қаерда бўлиши мумкинлиги аниқроқ бўлади. Жиноятларни иссиқ изидан фош этишнинг ҳуқуқбузарликлар профилактикасидаги ўрни катта, чунки у қуйидаги муҳим вазифаларни бажаради:³

Хулоса қилиб айтганда Президентимиз томонидан профилактика инспекторларининг маҳаллада бир куниини пайшанба "Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси куни" этиб белгилаб берди. Хусусан давлатимиз раҳбарининг 2017 йил 14-мартдаги "Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПҚ-2833-сонли қарори билан белгилаб берилганлиги алоҳида аҳамият касб этади. Сабаби Республикамиз маҳаллаларида ҳизмат олиб бораётган барча профилактика инспекторлари пайшанба "Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси куни"да жиноятчиликка қарши аниқ режаларни олдиға қўйиб аниқ белгиланган режалар бўйича жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликни олдини олиш бўйича манзилли профилактик чора-тадбирларни амалга оширади. Ушбу амалга оширилган профилактик чора-тадбирлар натижасида жиноятчилик барвақт олди олинади. Фуқароларимизнинг ҳуқуқлари эркинликлари ва қонуний манфаатлари таъминланиб профилактика инспекторларининг ҳам олдиларига қўйилган вазифалар ҳам бажарилади. Тинч юртга байрамлар ярашади. Профилактика кунида амалга ошириладиган чора-тадбирларнинг аҳамияти жуда юқори ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.

1. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда, 20-сон, 354-модда, 23-сон, 448-модда, 37-сон, 982-модда; Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 31.07.2018 й., 06/18/5483/1594-сон; 11.12.2019 й.,

³ <https://academics.uz/index.php/zfty/issue/view/138.>

Ҳ.Қ. Бабаханов, И.И. Хусанова., Profilaktika inspektorlarining sodir etilgan jinoyatlarni "issiq izidan fosh etish va qidiruvdagi shaxslarni aniqlash faoliyatini takomillashtirishdagi muammo va kamchiliklarning ahamiyati

- 06/19/5892/4134-сон; 17.03.2021 й., 06/21/6188/0216-сон, 01.05.2021 й.,
06/21/6217/0409-сон. 173
2. <https://lex.uz/docs/3110039>.
3. <https://uza.uz/uz/posts/zbekiston-zhinoyatlar-soni-kam-b-lgan-davlatlar-atorida-25-10-2019>
4. <https://lex.uz/docs/3141186> Ўзбекистон Республикаси Президентининг
“Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини
янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги
2833-қарори.
5. Ниматов Ш. Ички ишлар органларининг криминоген вазиятни таҳлил қилиш
фаолиятини ташкил этиш ва бошқариш: ўзига хос хусиятлари, ахборот-таҳлил
фаолиятининг ўрни //Евразийский журнал технологий и инноваций. – 2023. – Т. 1. – №.
11. – С. 167-171.
6. <https://academics.uz/index.php/zfty/issue/view/138>,
- Ҳ.Қ. Бабаханов, И.И. Хусанова., Profilaktika inspektorlarining sodir etilgan jinoyatlarni “issiq
izidan fosh etish va qidiruvdagi shaxslarni aniqlash faoliyatini takomillashtirishdagi muammo
va kamchiliklarning ahamiyati.
7. oglu Mustofaqulov B. A., oglu Du'smatov S. R. ADVANCED EXPERIENCES OF FOREIGN
STATES IN ORGANIZING WORK WITH PERSONS SENTENCED TO RESTRICTION OF LIBERTY
//Bulletin news in New Science Society International Scientific Journal. – 2024. – Т. 1. – №. 6.
– С. 193-200.
8. oglu Mustofaqulov, Bobur Asror, and Shohjahon Ramz oglu Du'smatov. "ADVANCED
EXPERIENCES OF FOREIGN STATES IN ORGANIZING WORK WITH PERSONS SENTENCED TO
RESTRICTION OF LIBERTY." Bulletin news in New Science Society International Scientific
Journal 1.6 (2024): 193-200.
9. Мустофақулов Б. А. Ў., Шодмонов Д. Э. Ў. ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ
ПАТРУЛ-ПОСТ ХИЗМАТИ ВА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ БЎЛИНМАЛАРИ БИЛАН
ЎЗАРО ҲАМКОРЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ //Central Asian Journal of
Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2025. – Т. 2. – №. 4. – С. 47-51.
10. Мустофақулов, Б. А. Ў., & Эшонқулов, Ё. Х. Ў. (2025). ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР
ПРОФИЛАКТИКАСИ ХИЗМАТИНИНГ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ БЎЙИЧА
ЧОРА-ТАДБИРЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. Central
Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 2(4), 126-132.
11. Бобур, Мустофақулов, Асрор Ўғли, and Жавоҳирбек Сайиджон Ўғли Рўзиев.
"ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ ПРОФИЛАКТИК ҲИСОБГА ОЛИНГАН ШАХСЛАР
БИЛАН ИШЛАШДА ЯККА ТАРТИБДАГИ ПРОФИЛАКТИКА ЧОРА-ТАДБИРЛАРИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ." Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and
Management Studies 2.3 (2025): 10-16.